

II. évfolyam. 1929. 3-4. szám.

(Pinxit: Dr. Julius de Madarász.)

K Ó C S A G

Laptulajdonos főszerkesztő: Dr. szalóki Navratil Dezső
Társszerkesztő: Dr. Greschik Jenő

HERMAN OTTÓ-ÜNNEPI SZÁM

**A „KÓCSAG“ szerkesztősége és kiadóhivatala:
Budapest I, Budakeszi-út 63.**

Laptulajdonos főszerkesztő: *dr. Szalóki Navratil Dezső* egyet. magántanár. Társszerkesztő: *dr. Greschik Jenő*, Budapest 80, Magyar Nemzeti Múzeum Állattára. Előfizetési ára: Magyarországon évi 5 pengő, külföldön évi 6 pengő.

Owner and chief-editor: *Dr. Desiderius Navratil de Szalók*, lecturer at the University. Budapest I, Budakeszi-út 63. Co-editor: *Dr. Eugene Greschik*, Budapest 80, Hungarian National Museum. Subscription 6 P yearly. Subscriptions accepted at the office: Budapest I, Budakeszi-út 63.

Inhaber und Hauptredakteur: Privatdozent *Dr. Desider Navratil von Szalók*, Budapest I, Budakeszi-út 63. Mitredakteur *Dr. Eugen Greschik*, Budapest 80, Ungarisches National Museum. Bezugspreis P 6— jährlich. Zu beziehen durch den Verlag: Budapest I, Budakeszi-út 63.

Possessore del giornale e redattore principale: libero docente d'Università *Dottor Desiderio Navratil di Szalók*, Budapest I, Budakeszi-út 63. Redattore associato: *Dottor Eugenio Greschik*, Budapest 80, Museo Nazionale Ungherese. Abbonamento annuale P 6—. Ordinamento all'amministrazione: Budapest I, Budakeszi-út 63.

Propriétaire et rédacteur en chef: *le docteur Didier Navratil de Szalók*, professeur agrégé, Budapest I, Budakeszi-út 63. Rédacteur associé: *le docteur Eugène Greschik*, Budapest 80, Musée Nat. Hongrois. Abonnement P. 6—. pour un an. Souscription par l'administration: Budapest I, Budakeszi-út 63.

K Ó C S A G

MADÁRTANI ÉS MADÁRVÉDELMI ÉVNEGYEDES KÉPES FOLYÓIRAT
A MAGYAR ORNITHOLOGUSOK SZÖVETSÉGÉNEK ÉS A TISZÁNTÚLI MADÁRVÉDELMI EGYESÜLETNEK
HIVATALOS KOZLÖNYE

*Quarterly Periodical for the Study and Protection of Birds.
Official Organ of the Association of the Hungarian Ornithologists,
and the Society for the Bird-Protection in East-Hungary.*

*Vierteljährliche Zeitschrift für Vogelkunde und Vogelschutz.
Organ des Bundes der Ungarischen Ornithologen und des
Vogelschutzvereins für Jenseits der Tisza.*

*Rivista trimestrale per lo studio e la protezione degli uccelli.
Organo Uffic. della Associazione degli Ornith. Ungheresi e dell
Società per la protezione degli uccelli nell'Ungheria Orientale.*

*Bulletin trimestriel pour l'Étude et la Protection des Oiseaux.
Periodique officielle de la Ligue des Ornith. Hongrois, et de la
Société pour la Protection des Oiseaux en Hongrie Orientale.*

BEVEZETŐ AZ ÜNNEPI SZÁMHOZ

HERMAN OTTÓ

ORNITHOLOGUS
EMLÉKÉNEK SZENTELVE

Írta: Dr. GRESCHIK JENŐ,
a Magyar Ornithologusok
Szövetsége ügyvezető alelnöke

AMIKOR a »Kócsag« ezen ünnepi száma elhagyja a sajtót, éppen 15 éve, hogy Herman Ottót, a nagy magyar tudóst elvesztettük. 15 év nem nagy idő, de elég ahhoz, hogy még jobban érezzük azt a veszteséget, ami e nagy magyar őserő elhalálózásával a magyar tudományt érte, mint éreztük akkor, amikor ott álltunk elárvult lélekkel a budapesti Kerepesi-temetőben azon a szomorú, esős decembervégi délutánon s hallgattuk a koporsójára hulló rögök tompa koppanását. Az azóta elröppent évek ködében Herman Ottó markáns egyénisége csak nyert jelentőségében. A magyar ornithologia ma szárnyaszegetten, de büszkén tekint vissza arra a boldog időre, amikor felejthetetlen mesterünk irányítása mellett magasan ívelt a levegőben. Mert minden polihisztorkodása mellett is a mienk volt ő valójában! A madártan adott sokat hányatott életének végül hajlékot. Az általa alapított »Magyar Ornithologiai Központ« és az »Aquila« hasábjain írja

madártani dolgozatainak javát. Onnan hirdeti az aviphaenologiai hálózat megteremtésének szükségét itt e hazában és a külföldön, onnan levelez, buzdít s folytat polémiát ha kell a madárvonulás tanulmányozása érdekében, majd e század fordulóján a gazdasági madártan s madárvédelem ügyében. Elmegy a párizsi, londoni s berlini nemzetközi madártani kongresszusokra s bámulatos energiával, ritka szónoki képességgel iparkodik meggyőzni igazáról külföldi szak társait. S midőn látja, hogy álma: az egész Európát átfogó aviphaenologiai hálózat megvalósítása nem sikerül — nem sikerülhet, mert hol van még akkora buzgalom, mint a magyar erdészeti karban és a magyar tanítószágban, hol akkora ügyszeretet, mint a köréje csoportosult ornithologus megfigyelő-gárdában, — nem csügged, hanem kitartó szívóssággal tovább tökéletesíti a magyar megfigyelő-hálózatot. Ráakat a dán Mortensen példájára alumíniumgyűrűket a madarak lábára és meggyőződik, hogy a hazai költöző madarak igazi búcsújáró helye nem annyira a Borasszus-pálmák hazájában, a Kongó-folyó derekán van, ahová a Szent Ibiszek öreg sejkje a vezérfülemülének¹ megmagyarázta az utat, hanem inkább attól északra és délre. Áthozatja a német Berlepsch báró madárvédelmi rendszerét s bevezeteti a »Madarak és Fák napját« a magyar iskolákba.

Ezzel a munkálkodásával az aviphaenologia és a madárvédelem terén, sajátos, nemzeti bélyeget nyom rá a magyar ornithológiára. Neve az aviphaenológiától és a madárvédelemtől elválaszthatatlan. Ezen a téren alkotott ő maradandót. De szerezhetett volna ő a madártan más terén is elévülhetetlen érdemeket. Ha végig tekintünk madártani dolgozatainak hosszú során, az 1864/65-ben megjelent »Falco subbuteo L.« című első dolgozatától egészen az 1914-ben megjelent »Kísérleti adatok az erdei szalonka vonulásához« és a »Petényi emlékezete« címűekig, melyek félszázad munkásságát felelelik, akkor nem egy olyan dolgozat ötlük szemünkbe, melyben csodás fényben ragyog mesterünk tehetsége. A »Kócsag« multkori számában alkalmam volt rámutatni, hogy Herman Ottót a kékcsőrű récéről szóló, 1873-ban megjelent dolgozatában már a tollzat színének kifejlődése foglalkoztatta. Ki tudja, hová fejlődik ebbeli tudásunk, milyen irányt vesz a hazai tudományos madártan, ha Herman ezt az utat tovább követi. De az ő sokoldalúsága a madártan terén nem engedi, hogy egy kérdéssel sokáig foglalkozzék. Ez alól a szabály alól csupán az aviphaenologia kivétel.

Már erdélyi tartózkodása idején, mikor a Mezőség tavaira kirándul, foglalkoztatja a madárvonulás titokzatos problémája, majd Palmén: Über die Zugstrassen der Vögel című könyve és az Állandó Nemzetközi Madártani Bizottság által kiadott Évi Jelentések megérlelik benne azt a gondolatot, hogy Magyarországon is próbát tegyen a madarak érkezését figyelő hálózattal. Jön a II. nemzetközi madártani kongresszus sikere, az »Ornithologiai Központ« és az »Aquila« alapítása, melyek mind az aviphaenologiai kutatásoknak köszönhetik létüket. Csak természetes tehát, hogy ez a probléma Herman Ottót mindhalálig kíséri.

De érdekli őt minden, ami a madártannal összefügg: a műnyelv, a magyar madártan irodalma, a torzcsőrű madarak, Norvégia madárvilága, a tarvarjú (*Geron-ticus eremita*) emléke Magyarországon, az alakkörök, a madáranatomia, sőt az aviatika is, mindennél jobban azonban Petényi, a magyar tudományos madártan megalapítója.

Herman Ottónak az sikerült, ami még senkinek hazánkban: »A madarak hasznáról és káráról« című pompásan megírt könyvével, melyhez Csörgéy Titusz és Vezényi Elemér rajzoltak gyönyörű képeket, bejut a nádfödeles kunyhókba is

¹ Célzás Herman Ottó bájos meséjére: A fülemüle utazása. L. Úti Rajzok és Természeti Képek. Budapest. (Évszám nélkül.) A Mária Dorothea-Egylet Könyvtára. IV. Ennek kapcsán fölvetem a kérdést: Miért nem akad magyar kiadó, ki Herman Ottó remek tárcáit csokorba kötve újra megjelentetné?

és ezzel példát mutat, hogy lehet a nép legszélesebb rétegeibe belevinni a tudományt, fölkelteni a madárvilág iránti szeretetet.

Ezt tűzte ki egyik feladatául a »Magyar Ornithologusok Szövetsége« is. Azért elzarándokolt Lillafüredre, hogy ott emléktáblával jelölje meg Herman Ottó kedves nyári lakát, a »Peleházát«, ahol nagynevű mesterünk oly szívesen pihent s ahová lelke mindig visszavágyott.

Legyen az ott lezajlott emlékünnepegy és az ennek kapcsán támadt értékes irodalom újabb erőforrás, melynek vizéből szomjunkat csillapítva, hazafias buzgalommal folytassuk azt az utat, melynek Herman Ottó tűzte ki irányát!

*

Folyó évi október hó 10-én, zuhogó esőben gyűltek össze Lillafüreden Herman Ottó tisztelői, tanítványai, barátai, hogy a »Magyar Ornithologusok Szövetségétől« rendezett Herman Ottó-emlékünnepegyen lerójják kegyeletüket a nagy mester iránt.

Az emléktábla előtt dr. szalóki Navratil Dezső, a »Mosz« országos elnöke üdvözölte a megjelenteket, majd Pfeiffer Gyula, miniszteri tanácsos, a földműv. miniszter képviselője mondta el költői szárnyalású avatóbeszédét:

Peleháza, egyszerű kis emlék, mély megilletődéssel állunk előtted. Falaid között a magyar ornithologia megteremtője, halhatatlan apostola, a nagy Herman Ottó élete legszebb napjait töltötte. Mély megilletődéssel állunk előtted, amikor faladon márványban rójjuk le az utókor háláját. A márványtábla csak kezdete a hála lerovásának, mert ezt a hajlékot, Herman Ottó Peleházát magyar közkinccsé kell tenni. Ezért, amikor ezt a márványtáblát a Magyar Ornithologusok Szövetsége nevében átadom Borsod megye közönségének, kegyeletes gondozás és megőrzés végett, ezt azzal a kéréssel teszem, hogy Borsod megye közönsége indítson mozgalmat ennek a hajléknak megvásárlásához szükséges összeg előteremtésére és annak Herman Ottó-Múzeum márványtáblájának átalakítására. Ezzel áldozhatunk méltóképpen Herman Ottó nagy emlékének, mert így tehetjük lehetővé, hogy az ő kedvelt hajléka a késő utókornak is hirdesse a magyar tudomány nagyságát és a magyar élniakarás erejét, ne csak a magyarságnak, hanem Lillafüred naggyáfejlődésével az egész világ itt megforduló fiai előtt.

Az avatóbeszéd után előtűnnek a márványtábla aranybetűi:

HERMAN OTTÓNAK,
A MAGYAR ORNITHOLOGIA ATYAMESTERÉNEK.
SZÜLETETT 1835. MEGHALT 1914.
HÁLÁJA JELÉÜL EMELTE
A MAGYAR ORNITHOLOGUSOK SZÖVETSÉGE.

Az első koszorút József királyi herceg nevében vitéz Tanító Béla, őrnagyszárnysegéd helyezte az emléktáblára. Utána dr. Jalsoviczky Károly min. tan., a vallás- és közokt. miniszter képviselőjében; Csiki Ernő, a Magyar Nemzeti Múzeum Állattárának igazgatója, a Tudományos Akadémia, a Nemzeti Múzeum, a Természettudományi Társulat Állattani Szakosztálya és a Rovartani Társaság nevében; Csörgéy Titusz, a Madártani Intézet igazgatója, intézete és a földművelésügyi minisztérium kísérletügyi osztálya; dr. Györffy István, a szegedi egyetem ezévi rektora, a szegedi egyetem nevében a magyar pusztákról összegyűjtött árvalányhaj bokrétával; Pawlas Gyula ezredes, a Magyar Ornithologusok Szövetsége, dr. Hankó Béla egyetemi tanár, a debreceni egyetem, Véssey Mihály miniszteri tanácsos, a magyar királyi állami erdészeti tisztikar nevében róttá le kegyeletét.

Az emléktábla mellől azután az ünneplő közönség bevonult a Palota-szálló

nagytermébe, ahol megkezdődött az ünnepi ülés. Dr. Navratil Dezső elnöki megnyitója után Hans Dressler, német ornithologus, híres állatfestő emelkedett szólásra, aki épp akkor érkezett dr. Greschik Jenő ü. v. alelnök kíséretében Boroszlóból s a következő beszédet mondotta:

Mélyen tisztelt ünneplő Közönség!

A »Sziléziai Ornithologusok Egyesülete« azzal bízott meg, hogy Önöknek a mai ünnepély alkalmával legbensőbb üdvözlésünket átadjam. Örömmel vállaltam a megbízást, mert Herman Ottó előttünk, németek előtt sem idegen. Bizvást mondhatjuk, hogy Herman nemcsak legmarkánsabb képviselője volt a magyar ornithológiának, hanem egyenesen neki köszönhető, hogy a magyar madártant a külföld is elismerte és megbecsülte. Herman rendezte csaknem 40 évvel ezelőtt a II. nemzetközi ornithologiai kongresszust Budapesten, mely jelzőkő a madártan történetében. Herman tette a magyar fővárost a madárvonulás kutatásának világközpontjává; ő alapította a híres »Ornithologiai Központot« és az »Aquila« című klasszikus folyóiratot, amelyekért nem egy nemzet irigylő Önöket.

Fogadják a »Sziléziai Ornithologusok Egyesülete« nevében legbensőbb szerencsekívánatainkat, hogy ez a férfiú, aki mint ornithologus, ethnologus, politikus és ember egyaránt nagy volt, Önök közül való volt.

Az elnök köszönő szavai után a délelőtti folyamán a következő előadások hangzottak el:

Matusovits Péter, miniszteri tanácsos: Herman Ottó élete és működése.

Csörgey Titusz, a Magyar Kir. Madártani Intézet igazgatója: Herman Ottó egyénisége.

Dr. Navratil Dezső, a »Mosz« orsz. elnöke: Herman Ottó mint ornithologus.

Csiki Ernő, a Magyar Nemzeti Múzeum Állattára igazgatója: Herman Ottó mint pókász és rovarász.

Dr. Madarassy László, a Magyar Nemzeti Múzeum Néprajzi Osztályának igazgatója: A pásztorélet tudományos fölfedezése. Emlékezés Herman Ottóra.

Dr. Unger Emil, a M. Kir. Halélettani Állomás adjunktusa: Herman Ottó mint halbiológus.

Dr. Vigh Gyula, a M. Kir. Földtani Intézet osztálygeologusa: Herman Ottó mint praehistorikus.

Dobay László, Dicsőszentmárton: Herman Ottó mint oologus.

Csath András, Kispereg: A Nagyalföld madárvilága hajdan és ma.

A elnök köszönetet mond az előadóknak értékes előadásukért s mindegyiknek Herman Ottó arcképével díszített emlékplakettet nyújt át. Ezután Pfeiffer Gyula min. tanácsos meghívására az erdészeti kincstár vendégeként ebédre gyűlt össze az ünneplő közönség. Ebéd után Pfeiffer Gyula vezetése mellett a megjelentek nagyobb csoportja megtekintette az újonnan föltárt cseppkőbarlangot, a gyönyörű tájképekben bővelkedő vidék egyik nevezetességét. A késő délutáni órákban azután ismét megkezdődtek a szakelőadások:

Bodnár Bertalan, Hódmezővásárhely: Diákkori találkozásom Herman Ottóval.

Meszleny Pál, Velence: Reminiscenciák Herman Ottóról.

Breuer György, Brennbergbánya: A kócsag ezévi fészkelőtelepei a Fertőn.

Dr. Thóbiás Gyula, Felsőlanc: A madárvédelem megszervezése.

Dobay László, Dicsőszentmárton: Az Oxyura leucocephala Erdélyben.

Radetzky Dezső, Székesfehérvár: Oologia.

Csörgey Titusz, Budapest: Saját festésű madárképeinek bemutatása.

Pawlas Gyula, Sashalom: A széncinege gyűrűzése.

Dr. Gelei József, Szeged: A madár szervezetének felsőbbbsége.

Dr. Dorning Henrik, Budapest: Miért kell védenünk a madarakat? Fölolvasta Pawlas Gyula.

Agárdy Ede, Püspökszenterzsébet: A ragadozók és hollók fészkelése a Mecsekben.

Dr. Szlávny Kornél, Mohács: Madárfényképek. Bemutatta Dr. Navratil Dezső.

Muraközy Dezső, Kecskemét: A madártan népszerűsítése.

Bodnár Bertalan, Hódmezővásárhely: A madárvonulás kérdéséről.

Vásárhelyi István, Lillafüred: A sarlósfecske fészkelése a Jászságban.

Az ünnepély alkalmából számos madártani dolgozat érkezett hozzánk, melyek Lillafüreden az idő rövidsége következtében nem kerülhettek bemutatásra. Ezek az ünnepi számból helyszűke miatt kimaradtak, de a következő számban megjelennek.

Mindazoknak, akik közreműködésükkel és megjelenésükkel az ünnepély fényét emelték, a Magyar Ornithologusok Szövetségének elnöksége ezúton is hálás köszönetét fejezi ki.

ZUR EINFÜHRUNG DER FESTNUMMER

DEM ANDENKEN

DES ORNITHOLOGEN OTTO HERMAN GEWIDMET

Von Dr. EUGEN GRESCHIK, 2., geschäftsführender Vorsitzender des Bundes Ungarischer Ornithologen

ZURZEIT, wo diese, dem Andenken Otto Hermans gewidmete Festschrift des »Kócsag« erscheint, sind es eben 15 Jahre, dass wir diesen grossen ungarischen Gelehrten verloren haben. Dieser verhältnismässig kurze Zeitraum genügte, um die Lücke, die der Abgang Otto Hermans in der ungarischen Wissenschaft riss, noch fühlbarer zu gestalten. Die Bedeutung, die seine markante Persönlichkeit sich in unserem geistigen Leben erobert hatte, ist während der verflossenen Jahre nur umso klarer zutage getreten.

Die ungarische Ornithologie — heute nicht auf Rosen gebettet — blickt stolz auf jene glückliche Periode zurück, in welcher sie unter Führung ihres unvergesslichen Meisters einen ehrenvollen Platz errungen hatte. Denn Otto Herman war trotz seiner vielen, wichtigen Arbeiten auf anderen Gebieten der Unsere! Die Ornithologie gab seinem vielgeprüften Lebensschiff endlich Unterkunft. In der von ihm gegründeten »Ungarischen Ornithologischen Zentrale« und »Aquila« schrieb er die meisten seiner ornithologischen Aufsätze. Von dort aus weist er auf die Notwendigkeit der Errichtung eines ornithologischen Beobachtungsnetzes in Ungarn und im Ausland hin, von dort aus korrespondiert und kämpft er im Interesse der Vogelzugforschung, wie auch der wirtschaftlichen Ornithologie und des Vogelschutzes; besucht die internationalen Ornithologen-Kongresse zu Paris, London und Berlin und sucht mit bewunderungswürdiger Energie und seltenem rednerischen Talent seine Fachgenossen von seinem Rechte zu überzeugen. Und als er sieht, dass sein Traum: ein ganz Europa umfassendes ornithophäenologisches Beobachtungsnetz sich nicht verwirklicht, sich nicht verwirklichen kann, baut er,

dank der regen Mitarbeit der ungarischen Forstbeamten, Lehrer und der um ihn geschaarten Ornithologen-Garde unverdrossen sein ungarisches Beobachtungsnetz weiter aus, lässt Aluminiumringe an die Füße der Vögel befestigen und lernt die Winterquartiere ungarischer Zugvögel näher kennen; pflanzt den von Berlepschschen Vogelschutz in heimatlichen Boden und führt den »Vogel und Baumtag« in die ungarischen Lehranstalten ein.

Mit seiner Tätigkeit auf dem Gebiete der Ornithophänologie und Vogelschutz gab Otto Herman der ungarischen Ornithologie eine eigene, nationale Prägung. Sein Name ist von der Ornithophänologie und vom Vogelschutz untrennbar, auf diesen Gebieten hat er unvergängliches geschaffen. Doch waren ihm auch andere Gebiete der Vogelkunde nicht fremd. Wenn wir die lange Reihe seiner ornithologischen Schriften überblicken, von seiner 1864/65 erschienenen ersten Arbeit »Falco subbuteo L.« angefangen bis zu den 1914 geschriebenen »Experimentelle Daten zum Zuge der Waldschnepfe« und »Petényi zum Gedächtnis«, welche den Zeitraum eines halben Säkulums umfassen, so trifft unser Blick manche Arbeit, die uns durch ihre Originalität fesselt. Im vorigen Heft des »Kócsag« konnte ich darauf hinweisen, dass Otto Herman in seiner 1873 erschienenen Arbeit über die Ruderente die Entwicklung und Verwandlung des Kopfgefieders beschäftigte und wir können vom Standpunkte der heimatlichen Vogelkunde nur bedauern, dass er diesen Weg nicht weiter verfolgte. Seine Vielseitigkeit liess ihn jedoch nicht lange bei einem Thema verharren. Von dieser Regel ist bloss die Ornithophänologie eine Ausnahme.

Bereits während seines Aufenthaltes in Siebenbürgen, als er die Mezöséger Teiche besuchte, wendete er seine Aufmerksamkeit dem so geheimnisvollen Vogelzuge zu. Das Palménsche Werk: Über die Zugstrassen der Vögel und die vom Permanenten Internationalen Ornithologischen Komitee herausgegebenen Jahresberichte führen ihn auf den Gedanken, auch in Ungarn ein die Ankunft der Vögel registrierendes Beobachtungsnetz zu organisieren. Es kommt der Erfolg des II. internationalen Ornithologen-Kongresses, die Gründung der »Ornithologischen Zentrale« und der »Aquila«, die alle den ornithophänologischen Forschungen ihre Entstehung verdanken. Ist es da zu verwundern, dass Herman diesem Problem bis zu seinem Tode treu blieb?

Es interessierte ihn aber noch mancherlei, was mit der Ornithologie zusammenhängt: die ungarische Kunstsprache, die Literatur der ungarischen Vogelkunde, die Vögel mit difformen Schnäbeln, die Vogelwelt Norwegens, das Andenken des Kahlrabens (*Geronticus eremita*) in Ungarn, die Formenkreise, die Vogelanatomie und sogar die Aviatik, vor allem aber Petényi, der Begründer der wissenschaftlichen Ornithologie in Ungarn.

Otto Herman ist es gelungen mit seinem prächtigen Buche: Über Nutzen und Schaden der Vögel, gut illustriert von Titus Csörgey und Elemér Vezényi, selbst in die Hütten der Landbauern einzudringen, ornithologische Kenntnisse in den breitesten Schichten des Volkes verbreitend und Liebe zur Vogelwelt erweckend.

Dies ist auch eine der Aufgaben des »Bundes der Ungarischen Ornithologen«. Darum gingen wir nach Lillafüred, um das Sommerhäuschen Otto Hermans, wo unser Altmeister so gern weilte, mit einer Gedenktafel zu schmücken.

Möge die dort abgehaltene Feier eine neue Anspornung werden auf dem Wege, dessen Richtung uns Otto Herman vorzeichnete!

Am 10. Oktober d. J. versammelten sich zu Lillafüred Verehrer, Schüler und Freunde Otto Hermans, um an der, vom Bunde der Ungarischen Ornithologen veranstalteten, dem Andenken dieses grossen Meisters gewidmeten, mit einer Gedenktafel-Enthüllung an seiner Sommerwohnung daselbst verbundenen Feier teilzunehmen.

Vor der Gedenktafel begrüßte Dr. Desider Navratil von Szalók, 1. Vorsitzender des Bundes, die Anwesenden. Hierauf hielt Ministerialrat Julius Pfeiffer, in Vertretung des ung. Ackerbauministers, folgende Ansprache:

Tief bewegt stehen wir hier vor diesem Häuschen. Unter seinem Dache verbrachte der unsterbliche Meister und Verkünder der ungarischen Ornithologie, der geniale Otto Herman die schönsten Tage seines Lebens. Wir versammelten uns hier, um dem einstigen Bewohner dieses Häuschens mittelst einer Marmortafel den Dank der Nachwelt abzustatten. Doch soll diese Marmortafel bloss die erste Gabe unseres Dankgefühls sein. Wir müssen trachten, dass dieses Häuschen Otto Hermans in Gemeinbesitz der Ungarischen Nation übergehe. In dem ich nun hier im Namen des Bundes der Ungarischen Ornithologen diese Marmortafel dem Publikum des Borsoder Komitates zur pietätvollen Pflege und Aufbewahrung übergebe, spreche ich den Wunsch aus: Möge das Publikum des Borsoder Komitates Wege und Mittel finden, dieses Häuschen käuflich zu erwerben, um dasselbe zu einem Otto Herman-Museum umzugestalten. Auf diese Weise werden wir erst dem Andenken Otto Hermans würdig huldigen, denn so wird sein Lieblingssitz auch der späteren Nachwelt die hohe Stufe der ungarischen Wissenschaft und den Lebenswillen der Ungarischen Nation verkünden, nicht nur im Lande, sondern mit dem weiteren Ausbau des Badeortes Lillafüred auch vor den hier Erholung suchenden Söhnen und Töchtern des Auslandes.

Nachdem diese Worte gesprochen, fiel die Hülle von der Tafel und es wurde folgende Inschrift sichtbar:

OTTO HERMAN
DEM ALTMEISTER DER UNGARISCHEN ORNITHOLOGIE.
GEBOREN 1835. GESTORBEN 1914.
AUS DANKBARKEIT ERRICHTET
VOM BUNDE DER UNGARISCHEN ORNITHOLOGEN.

Danach legte Flügeladjutant Major Béla von Tanitó im Namen des Erzherzogs Josef den ersten Kranz nieder. Es folgten Ministerialrat Dr. Karl Jalsoviczky, in Vertretung des ung. Kultusministers; Ernst Csiki, Direktor der zoologischen Abteilung des National Museums, im Namen der Wissenschaftlichen Akademie, des National Museums, der zoologischen Sektion der Naturwissenschaftlichen Gesellschaft und der Entomologischen Gesellschaft; Titus Csörgey, Direktor des Ornithologischen Institutes, im Namen dieser Anstalt und des Versuchswesens des Ackerbauministeriums; Dr. Stephan Györffy, diesjähriger Rektor der Universität Szeged, im Namen dieser Universität mit einem Strauss aus Reihergräsern, gesammelt auf den ungarischen Puszten; Oberst Julius Pawlas im Namen des Bundes Ungarischer Ornithologen, Professor Dr. Béla Hankó im Namen der Universität Debrecen, Ministerialrat Michael von Véssey im Namen der kgl. ungarischen Forstbeamten.

Die Versammelten begaben sich darauf in den Grossen Saal des pompösen Palace Hotels, wo die Festsitzung ihren Anfang nahm. Nach der Eröffnungsrede des 1. Vorsitzenden, Dr. Desider Navratil von Szalók, erhob sich in Ver-

tretung des Vereins Schlesischer Ornithologen, Hans Dressler, der in Begleitung des 2., geschäftsführenden Vorsitzenden des Bundes Ungarischer Ornithologen, Dr. Eugen Greschik, von der ornithologischen Tagung in Breslau eben eingetroffen war und sprach folgende Worte:

Hochverehrte Festversammlung!

Der Verein Schlesischer Ornithologen hat mich beauftragt, Ihnen zum heutigen Festtage unsere herzlichsten Grüße zu übermitteln. Ich habe diesen Auftrag mit Freude angenommen, denn Otto Herman ist auch uns Deutschen kein Fremder. Man darf wohl getrost behaupten, dass Herman nicht nur der markanteste Vertreter der ungarischen Ornithologie gewesen ist, sondern gerade ihm ist es zu verdanken, dass die ungarische Vogelkunde auch im Ausland die ihr gebührende Anerkennung und Würdigung gefunden hat. Herman war es, der vor fast 40 Jahren den II. ornithologischen Kongress in Budapest organisierte, der zu einem Meilenstein in der Geschichte der Vogelkunde wurde. Herman hat auch Ungarns Hauptstadt zum Weltzentrum für die Erforschung des Vogelzugs gemacht; er begründete die berühmte »Ungarische ornithologische Zentrale« und die klassische Zeitschrift »Aquila«, um die sie manch andere Nation beneidet.

Dass Sie diesen als Ornithologen und Ethnologen, als Politiker und Menschen in gleicher Weise hervorragenden Mann einen der Ihren nennen durften, dazu spreche ich Ihnen im Namen des Vereins Schlesischer Ornithologen unsere herzlichsten Glückwünsche aus.

Nachdem der 1. Vorsitzende den Dank des Bundes Ungarischer Ornithologen dem Delegierten des Schlesischen Vereines für seine von Herzen kommende Ansprache ausgedrückt hatte, wurden im Laufe des Vormittages folgende Vorträge gehalten:

Peter Matusovits: Leben und Wirken Otto Hermans.

Titus Csörgey: Individualeigenschaften Otto Hermans.

Dr. Desider Navratil von Szalók: Otto Herman als Ornithologe.

Ernst Csiki: Otto Herman als Spinnenz und Insektenforscher.

Dr. Ladislaus von Madarassy: Die wissenschaftliche Entdeckung des »Hirtenlebens.« Erinnerung an Otto Herman.

Dr. Emil Unger: Otto Herman als Fischereibiologe.

Dr. Julius Vigh: Otto Herman als Praehistoriker.

Ladislaus von Dobay, Dicsőszentmárton: Otto Herman als Oologe.

Andreas Csath, Kispereg: Die Vogelwelt der Grossen-Tiefebene einst u. jetzt.

Der Vorsitzende dankte den Vortragenden für ihre Mühe und überreichte ihnen zur Erinnerung an diese Festversammlung ein mit dem Bildnis Otto Hermans geschmücktes Plakett. Dann begaben sich die Teilnehmer, der Einladung von Ministerialrat Julius Pfeiffer Folge leistend, zum Festessen in den Speisesaal des Kleinen Hotels. Nach dem Essen besuchte ein Teil der erschienenen Gäste unter Führung Julius Pfeiffers die neuerschlossene Tropfsteinhöhle, eine Sehenswürdigkeit der an landschaftlichen Reizen reichen Gegend. In den späten Nachmittagsstunden folgten dann noch folgende Vorträge:

Bartholomäus Bodnár, Hódmezővásárhely: Erinnerungen an Otto Herman aus meiner Studentenzeit.

Paul von Meszleny, Velence: Reminiszenzen an Otto Herman.

Georg Breuer, Sopron-Brennbergbánya: Die diesjährigen Brutkolonien des Edelreihers am Fertősee.

Dr. Julius Thóbiás, Felsőlanc: Organisierung des Vogelschutzes.

Ladislaus von Dobay: Oxyura leucocephala in Siebenbürgen.

Desider Radetzky, Székesfehérvár: Oologie.

Titus Csörgey, Budapest: Vorzeigen selbstgemalter Vogelbilder.

Julius Pawlas, Sashalom: Beringung der Kohlmeisen.

Dr. Josef Gelei, Szeged: Die Entwicklungshöhe des Vogelorganismus.

Dr. Heinrich Dorning, Budapest: Warum wir die Vögel schützen müssen?

Vorgetragen von Julius Pawlas.

Eduard Agárdy, Püspökszenterzsébet: Das Horsten der Raubvögel und Raben im Mecsek-Gebirge.

Dr. Kornél von Szlávy, Mohács: Vogelphotographien. Vorgezeigt von Dr. Desider von Navratil.

Desider Muraközy, Kecskemét: Popularisieren der Vogelkunde.

Bartholomäus Bodnár, Hódmezővásárhely: Zur Frage des Vogelzuges.

Stephan Vásárhelyi, Lillafüred: Nisten des Mauerseglers in der Jászság.

Die Feier zeitigte eine Fülle von ornithologischen Beiträgen, die in Lillafüred wegen Zeitmangel nicht sämtlich vorgetragen werden konnten und die wir wegen des uns hier zur Verfügung stehenden beschränkten Raumes erst nach und nach in den Heften des »Kócsag« bringen werden.

Allen Teilnehmern und Mitarbeitern, die uns die Feier verschönern halfen, spricht der Vorstand des Bundes Ungarischer Ornithologen auch an dieser Stelle seinen herzlichsten Dank aus.

HERMAN OTTÓ ÉLETE ÉS MŰKÖDÉSE

Írta: MATUSOVITS PÉTER, miniszteri tanácsos

HERMAN OTTÓT ünnepelte a »Magyar Ornithologusok Szövetsége«. Emléktábláját leplezte le annak a férfinak, ki működésével külföldön is becsületet szerzett nagy, boldog Magyarországnak.

Herman Ottó Breznóbányán¹ született 1835. évi június hó 26-án. Atyja Károly kamarai orvos volt, de e mellett a természetnek is élt. Összekötötésben állott Petényi János Salamonnal, Brehm K. Lajossal és Naumann Jánossal. Fiának, Ottónak élete rendkívül kalandos. Eleinte Breznóbányán járt iskolába, majd 1847—50 években a miskolci ágostai hitv. esperesi középiskolába. Magyarul csak hét éves korában tanult. Rendkívül virgocsi fiú volt és meghűléstől kissé nagyot hallott — később majdnem teljesen süket lett. Tizenöt éves korában megszökött, hogy beálljon honvédnek, de vézna volta miatt hazabocsátották.

A világi fegyverletétel annyira hatott lelkületére, hogy többé nem akart tanulni és így édesatyja beadta Miskolcra lakatosinasnak, később pedig a korompói gépgyárba. Azután beiratkozott a bécsi politechnikum előkészítő tanfolyamára, de atyja halála miatt 1854 május 29-től kenyérkereset után kellett néznie és mint géplakatos több bécsi cégnél dolgozott 1856 december hó 17-ig. Bécsi tartózkodása alatt a bécsi Naturalienkabinet és Brunner von Wattenwyll híres gyűjteményénél kezdte meg zoológiai és ornithológiai működését. 1857-ben besorozták büntetésből, hogy katonának nem jelentkezett, 12 évre az osztrák hadseregbe. Katonai szolgálatát Zólyomban kezdte. Innen Bécsen át Fiuméba, majd Zarába került és 1861-ben mint k. k. Feldwebel, obsittal elbocsátott. Utána a külföldet járta.

¹ Lambrecht Kálmán: Herman Ottó.